

AÇILIŞ KONUŞMASI

Nurettin Akçul

Türkiye Maden İşçileri Sendikası (Türkiye Maden-İş) Genel Başkanı

Sosyal hak kavramının ve sosyal hakların ortaya çıkışında sanayi devriminin sonuçlarından birisi olarak kabul edilen işçi sınıfının üretim süreci içinde şekillenmiş doğası mücadelesi ve dolayısıyla, örgütlü mücadelesi etkili olmuştur. Süreç içinde geline nokta ise sosyal haklar, işçi sınıfının yanı sıra toplum içindeki diğer, sosyo-ekonomik olarak zayıf, dezavantajlı grupların korunması ve asgari bir düzeyde de olsa yaşama ve kendilerini gerçekleştirme haklarının sağlanması amacını taşıma gelmiştir. Çalışma hakkı, sağlık hakkı, sosyal güvenlik hakkı, eğitim hakkı, adil ücret hakkı, örgütlenme hakkı vb. gibi zaman içinde kapsamı genişleyen sosyal haklar aynı zamanda, temel hak ve özgürlüklerin pekiştiricisi olma özelliğini de bünyesinde barındırmaktadır. Dolayısıyla süreç içinde sosyal haklar, toplumsal yaşam içinde temel hak ve özgürlüklerin ayrılmaz bir parçası olma noktasına gelmiştir. Yani, sosyal haklar, temel insan hakları haline gelmiştir. Bu süreç haliyle sosyal devlet olgusunun etkili biçimde ortaya çıkması sonucunu da vermiştir. Sosyal haklar, sosyal devlet olgusuyla birlikte anılır hale gelmiştir.

Gelişmiş kapitalist merkezli bu gelişme süreci doğaldır ki, sanayi devrimini yaşamamış, dolayısıyla işçi sınıfının daha geç ve zayıf ortaya çıkmış Türkiye gibi (bugünkü nitelemesiyle gelişmekte olan) ülkelerde ise, haliyle, diğer farklı toplumsal değişkenlerle birleşince-etkisiyle, sosyal haklar hem daha geç ortaya çıkmış-gelişmiş, hem de kapsam olarak haliyle süreç içinde daha zayıf, hem de kurumsallaşması-kökleşmesi de daha zayıf olmuştur. Ama, yine de başta gelişen işçi sınıfının örgütlü mücadelesi olmak üzere toplumsal mücadele sosyal hakları da sağlamıştır.

Sosyal haklar, sadece ulusal düzeyde kurumlar ve belgelerle değil, uluslararası belgeler ve kurumlarla da kökleşmiş ve uluslararası nitelik kazanmıştır.

Ancak, 1980'li yıllarla başlayan yeni liberal süreç geçmişin sosyal kazanımlarına ve kurumlarına köklü saldırıları içeren uygulamaları gündeme getirmiş, küreselleşme (küreselleşmenin kırıncı rekabeti) ile bu uygulamalar özellikle Türkiye gibi çevre ülkelerde IMF ve Dünya Bankası programlarıyla yoğunlaştırılmış; merkez ülkelerde olduğu gibi çok daha fazla biçimde, Türkiye gibi ülkelerde sosyal kazanımlar ve sosyal devlet büyük tahribata uğratılmıştır.

Bugün ülkemizde 12 Eylül askeri darbesi ile uygulamaya konulan yeni liberal politikaların her unsuruyla uygulanması süreci devam ettirilmiştir. Sosyal devlet hemen bütün unsurlarıyla etkisizleştirilirken, sosyal hakların ortaya çıkmasındaki demokratik-toplumsal mücadelenin lokomotifini konumundaki işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin temel kazanımları ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır. Bu çerçevede, kıdem tazminatı hakkını kısıtlayan ve etkisizleştiren kıdem tazminatı fonu uygulaması yasalaştırılma sürecine sokulmaya çalışılırken, ulusal istihdam stratejisi belgesi içinde yer alan bölgesel asgari ücret, kiralık işçilik gibi uygulamalar gündemde tutulmaktadır.

Ülkemizi ucuz emek ile rekabete sokmaya çalışanlar, ucuz emeğin koşullarını yaratmak için başta taşeronlaştırma olmak üzere, esnek çalışma biçimlerini yay-

gınlaştırmaya çalışırken güvencesizleştirme, salt iş sürecinde değil, emekçinin bütün yaşamına egemen kılınmaya çalışılmaktadır.

Sendikal örgütlenme, yıllardır sürdürülen anti-sendikal uygulamalarla her geçen gün zayıflarken yeni örgütlenme girişimleri anti-demokratik müdahaleler ve başta taşeronlaşma olmak üzere esnek çalışma biçimleriyle yasal ve fiili olarak engellenmektedir. Sendikal örgütlenmenin zayıflaması örgütsüz emekçilerin, düşük ücret ve sağlıksız güvensiz iş ortamlarında çalışmaya mahkum olmalarına yol açmakta; bu durum ülkemizin iş kazaları ve meslek hastalıklarında bugünkü utanç verici tabloya sahip olması sonucunu üretmektedir.

Diğer yandan, uygulanan yeni liberal politikalarla egemen kılınmak istenen anlayış, her türlü kamu hizmetinin paralı olması ve bunun toplumsal düzeyde meşru, olağan, kabul edilen bir durum haline getirilmesi anlayışıdır. Sosyal güvenlikten, eğitime, sağlığa kadar bir dizi temel sosyal alanda bu anlayış egemen kılınmaktadır. Bir yandan, sosyal güvenlik sisteminin yeniden yapılandırılması, ülkemiz sosyal güvenlik sistemini sosyal güvencesizliğe dönüştürürken, diğer yandan da, eğitim sistemimiz tamamen özel sektörün insafına terk edilmektedir. Sistem, en temel sosyal haklar olan sağlık ve eğitimde “paran kadar eğitim, paran kadar sağlık” anlayışını egemen kılınmaya çalışılmaktadır.

Böylesine bir süreçte, her şeye karşın, sosyal devletin yeniden etkin kılınması, temel sosyal hakların ticarileştirilmesinin ve devletten uzaklaştırılmasının önüne geçilmesi, adil bir ücret düzeninin, kurulması, işyerlerinin sağlıklı ve güvenli hale getirilmesi, işçi sınıfının ve genel olarak çalışan sınıfların kazanımlarının ortadan kaldırılmasının önüne geçilmesi, sosyal adaletin sağlanması, kısaca yeni liberal politikaların ekonomik, sosyal ve siyasal tahribatının önüne set çekilmesi için diğer toplumsal ve siyasal güç dinamiklerini göz ardı etmeden işçi sınıfının örgütlü gücüne ve mücadelesinin önemini altını çizmek gerekir.

Yine bu çerçevede ülkemiz sendikal hareketinin en kapsamlı işçi birliği/konfederasyonu konumundaki Türk-İş’in öncülüğünde parçalı sendikal yapının birliğinin sağlanması da bu süreçte öncelikli ve önemli bir unsur olarak ortaya çıktığını da belirtmek gerekir.

Sosyal haklar, sosyal devlet, sendika, örgütlenme, işçi sınıfı gibi kavramların yeni liberal merkezlerden yayılan propagandalar nedeniyle demode hale getirilmeye çalışıldığı bir dönemde, Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu, bu yanılsatma çabasına karşı bir akademik-bilimsel duruş olduğu kadar, her geçen gün zayıflatmaya çalışılan emek-sendika-üniversite iletişimini ve bağını da güçlendirmede can suyu özelliğinden daha ötede işlev görecektir inancındayım.

Geçmişten bugüne sempozyuma emeği geçen, katkı sağlayan herkese, her kuruma, özellikle Prof. Dr. Mesut Gülmez hocamıza, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Rektörlüğüne, İİBF Dekanına, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkiler Bölümü Başkanı ve bölüm öğretim üyelerine, bu sempozyuma katkı veren bütün bilim insanlarına teşekkür ediyorum.